

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

15 декември 2011 година*

По дело C-384/10

с предмет преюдициално запитване на основание на Първия протокол от 19 декември 1988 г. за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, отправено от Hof van Cassatie (Белгия) с акт от 7 юни 2010 г., постъпил в Съда на 29 юли 2010 г., в рамките на производство по дело

Jan Voogsgeerd

срещу

Navimer SA,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н J.-С. Bonichot, председател на състав, г-н L. Bay Larsen и г-жа С. Toader (докладчик), съдии,

* Език на производството: нидерландски.

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,
секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Voogsgeerd, от адв. W. van Eeckhoutte, advocaat,

— за белгийското правителство, от г-жа L. Van den Broeck, в качеството на представител,

— за нидерландското правителство, от г-жа C. Wissels, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-н R. Troosters и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 8 септември 2011 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L266, стр. 1; публикувана на български език в ОВ L347, 2007 г., стр. 3, наричана по-нататък „Римската конвенция“), който урежда индивидуалните трудови договори.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Voogsgaerd, живущ в Зандворт (Нидерландия), и предприятието Navimer SA (наричано по-нататък „Navimer“), установено в Мертерт (Люксембург), по повод изплащането на обезщетение при уволнение на г-н Voogsgaerd поради прекратяването на трудовия му договор с това предприятие.

Правна уредба

Правилата за приложимото право към договорните задължения

- 3 Член 1, параграф 1 от Римската конвенция предвижда:

„Разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат към договорните задължения при всяка ситуация, съдържаща колизия между правото на различни държави.“

- 4 Член 3, параграф 1 от Римската конвенция гласи:

„Договорът се урежда от избраното от страните право. Изборът трябва да бъде изричен или да следва ясно от разпоредбите на договора или от обстоятелствата на случая. Чрез избора страните могат да изберат приложимо право за целия или за част от договора.“

- 5 Член 4, параграф 1 от тази конвенция предвижда:

„Доколкото приложимото за договора право не е било избрано в съответствие с член 3, договорът се урежда от правото на държавата, с която той е в най-тясна връзка. [...]“

6 Член 6 от Римската конвенция предвижда:

„1. Независимо от разпоредбите в член 3, в трудов договор направеният от страните избор на право не може да има за резултат лишаването на работника или служителя от защитата, която му осигуряват повелителните норми на правото, което би било приложимо, при липса на избор, по силата на параграф 2 от настоящия член.

2. Независимо от разпоредбите на член 4, трудовият договор, при липса на избор в съответствие с член 3, се урежда:

- а) от правото на държавата, в която работникът или служителят, в изпълнение на договора, обичайно осъществява своята работа, дори ако е временно нает в друга държава, или

- б) ако работникът или служителят не извършва обичайно своята работа в една и съща държава, от правото на държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който го е наел,

освен ако от обстоятелствата като цяло е видно, че трудовият договор е в по-тясна връзка с друга държава, в който случай договърът се урежда от правото на тази държава.“

Националните правни уредби

- 7 Член 80, параграф 2 от люксембургския закон от 9 ноември 1990 г. за създаването на люксембургски публичен регистър на морските кораби (Loi du 9 novembre 1990 ayant pour objet la création d'un registre public maritime luxembourgeois, Mémorial A 1990, стр. 808) предвижда:

„Незаконното прекратяване на моряшки трудов договор поражда право на обезщетение.

Когато противоречи на закона и/или не почива на действителни и основателни причини, уволнението е незаконно и съставлява обществено и икономически недопустим акт.

Искът за обезщетение за незаконно прекратяване на трудовия договор се представява пред трудовия съд в тримесечен давностен срок, считано от момента на уведомяване за уволнението или съобщаване на мотивите за него.

Този срок се прекъсва, когато морякът, упълномощено от него лице или синдикалната организация, в която членува, подаде писмено възражение пред работодателя.“

- 8 Член 39 от белгийския закон от 3 юли 1978 г. за трудовите договори (Wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, Belgisch Staatsblad, 22 август 1978 г.) гласи:

„Ако трудовият договор е сключен за неопределено време, страната, която прекратява договора без основателна причина или без да спази срока на предизвестие, уреден в членове 59, 82, 83, 84 и 115, е длъжна да заплати на другата страна обезщетение, равно на актуалното към този момент трудово възнаграждение, съответстващо или на срока на предизвестие, или на неизтеклата част от него.“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 9 На 7 август 2001 г. г-н Voogsgeerd сключва безсрочен трудов договор с Navimer в седалището на предприятието Naviglobe NV (наричано по-нататък „Naviglobe“), което е установено в Антверпен (Белгия). Страните избират люксембургското право като приложимо към договора.

- 10 В периода от август 2001 г. до април 2002 г. г-н Voogsgeerd работи като главен механик на борда на корабите „MS Regina“ и „Prince Henri“, които са собственост на Navimer и са със зона на дейност Северно море.

- 11 С писмо от 8 април 2002 г. това предприятие уведомява г-н Voogsgeerd, че е уволнен. На 4 април 2003 г. същият предявява иск срещу Naviglobe и Navimer пред Arbeidsrechtbank te Antwerpen (Антверпенски трудов съд), като иска на основание на белгийския закон от 3 юли 1978 г. за трудовите договори тези предприятия да бъдат осъдени солидарно да му заплатят обезщетение за уволнение, заедно с лихвите и разноските.

- 12 В подкрепа на иска г-н Voogsgeerd твърди, че на основание на член 6, параграф 1 от Римската конвенция приложими са повелителните норми на белгийското трудово право, и то независимо от избраното от страните приложимо право. В това отношение той поддържа, че трудовият му договор го обвързва спрямо белгийското предприятие Naviglobe, а не спрямо люксембургското предприятие Navimer и че е извършвал работата си основно в Белгия, където е получавал указания от Naviglobe и където се е връщал след всяко плаване.

- 13 С решение от 12 ноември 2004 г. *Arbeidsrechtbank te Antwerpen* приема, че няма териториална компетентност да се произнесе по иска срещу *Navimer*. За сметка на това този съд обявява иска срещу *Naviglobe* за допустим, но неоснователен.
- 14 Г-н *Voogsgeerd* обжалва това решение пред *Arbeidshof te Antwerpen* (Антверпенски апелативен трудов съд). Този съд приема, че има териториална компетентност, и след това отхвърля като неоснователни исканията спрямо *Naviglobe*, тъй като жалбоподателят в главното производство не е доказал, че е бил изпратен да работи за това дружество.
- 15 Същевременно, що се отнася до трудовото правоотношение с *Navimer*, *Arbeidshof te Antwerpen* постановява, че предвид всички обстоятелства по делото г-н *Voogsgeerd* не е извършвал обичайно своята работа в една-единствена държава членка, в случая Белгия, и че съответно член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция е неприложим. В това отношение този съд констатира, от една страна, че жалбоподателят в главното производство не е имал трудов договор с *Naviglobe*, че трудовото възнаграждение му е било изплащано от *Navimer* и че е бил здравноосигурен към люксембургска здравноосигурителна каса и от друга страна, че не е доказал да е работил основно в белгийски териториални води. Затова *Arbeidshof te Antwerpen* приема, че тъй като *Navimer* е мястото на дейност на работодателя, който е наел г-н *Voogsgeerd*, трудовият договор се урежда от повелителните разпоредби на люксембургското право на основание член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция.
- 16 Видно от акта за преюдициално запитване, *Arbeidshof te Antwerpen* намира за доказани твърденията на г-н *Voogsgeerd* в подкрепа на въззивната му жалба, че Антверпен трябва да се счита за мястото, където се е качвал на борда и е получавал указания за всяко от своите служебни пътувания.
- 17 Въпреки това този съд постановява, че на основание член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция приложимо към трудовия договор е само люксембургското право и че искът за обезщетяване на вредите от незаконното прекратяване

на този договор следва да бъде отхвърлен, доколкото е подаден след изтичането на тримесечния давностен срок, предвиден в член 80 от люксембургския закон от 9 ноември 1990 г. за създаването на публичен регистър на морските кораби.

- 18 Г-н Voogsgeerd подава касационна жалба срещу решението в частта му, в която се отнася до Navimer, и така това предприятие остава единствен ответник в главното производство. Посоченото касационно основание е, че Arbeidshof te Antwerpen неправилно е приложил правилата за определянето на приложимото за трудовия договор право.
- 19 В подкрепа на касационната жалба жалбоподателят в главното производство твърди, че Arbeidshof te Antwerpen е нарушил членове 1, 3, 4 и 6 от Римската конвенция, като е приел, че фактите, които жалбоподателят посочва, за да докаже, че обичайно е извършвал работата си в Белгия под ръководството на Naviglobe, са ирелевантни за целите на прилагането на разпоредбите на тази конвенция, и в частност на член 6, параграф 2, буква б) от нея.
- 20 Запитващата юрисдикция отбелязва, че доколкото твърденията за наличието на тези факти са верни, установеното в Антверпен предприятие Naviglobe би могло да се счита за мястото на дейност на работодателя по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, с което г-н Voogsgeerd е бил свързан предвид действителната си работа.
- 21 При тези обстоятелства Hof van Cassatie решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който е наел работника или служителя по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от [Римската конвенция], да се разбира като държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, чрез което работникът или служителят е бил нает съгласно трудовия договор, или трябва да се разбира като държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, с което работникът или служителят е свързан предвид действителната си

работа, макар че този работник или служител не извършва обичайно своята работа в една и съща държава?

- 2) Трябва ли мястото, където е длъжен да се явява работникът или служителът, който не извършва обичайно работата си в една и съща държава, и където получава указания и нареждания за работата си, да се разглежда като място на действителната му работа по смисъла на първия въпрос?
- 3) Трябва ли мястото на дейност на работодателя, с което работникът или служителът е свързан предвид действителната си работа по смисъла на първия въпрос, да отговаря на определени формални изисквания, например да е на лице правосубектност, или за целта е достатъчно наличието на фактическо място на дейност?
- 4) Може ли мястото на дейност на друго дружество, с което дружеството работодател е свързано, да се разглежда като мястото на дейност на работодателя по смисъла на третия въпрос, въпреки че ръководните правомощия на работодателя не са прехвърлени на това друго дружество?“

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- ²² Съдът е компетентен да се произнесе по настоящото преюдициално запитване, което е отправено от една от двете белгийски юрисдикции, на които е предоставено това право съгласно член 2, буква а) от Първия протокол за тълкуването от Съда на Римската конвенция (ОВ С 27, 1998 г., стр. 47; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 170), влязъл в сила на 1 август 2004 г.

- 23 С въпросите си запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали признаци като мястото на действителната работа на работника или служителя, мястото, където той трябва да се явява и където получава указания за работата си, и фактическото място на дейност на работодателя имат значение за определянето на приложимото право към трудовия договор по смисъла на член 6, параграф 2 от Римската конвенция.
- 24 Следва да се напомни, че член 6 от Римската конвенция предвижда специални стълкновителни норми за индивидуалните трудови договори, които дерогират общите правила по членове 3 и 4 от тази конвенция, уреждащи съответно свободата на избор на приложимо право и критериите за определяне на това право при липса на избор.
- 25 В този смисъл член 6, параграф 1 от Римската конвенция предвижда, че направеният от страните избор на приложимо право за трудовия договор не може да има за резултат лишаването на работника или служителя от защитата, която му осигуряват повелителните норми на правото, което би било приложимо при липса на избор. Параграф 2 от същия член посочва критериите за привързване на трудовия договор, въз основа на които трябва да се определи *lex contractus*, когато страните не са избрали приложимо право.
- 26 Основният от тези критерии е критерият за държавата, в която работникът или служителят „обичайно осъществява своята работа“ (член 6, параграф 2, буква а), а субсидиарно — когато няма такова място — критерият за държавата по „мястото на дейност на работодателя, който го е наел“ (член 6, параграф 2, буква б).
- 27 Освен това съгласно последното изречение от параграф 2 тези два критерия за привързване не са приложими, когато от обстоятелствата като цяло е видно, че трудовият договор е в по-тясна връзка с друга държава, в който случай договорот се урежда от правото на тази държава.

- 28 В разглеждания в главното производство случай е безспорно, че страните по договора са избрали люксембургското право като *lex contractus*. Въпреки този избор обаче остава въпросът кой е приложимият към договора закон, тъй като жалбоподателят в главното производство се позовава на повелителните разпоредби на белгийското право като основание за правото му на обезщетение при уволнение. Видно от точка 19 от настоящото решение, г-н Voogsgaert поддържа, че въззивният съд, който приема люксембургското право за приложимо към разглеждания договор на основание член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, е приложил неправилно редица разпоредби от тази конвенция, и в частност член 6 от нея. В това отношение той твърди, че при извършването на работата си изобщо не е поддържал връзка с Navimer, а за качване на борда е бил длъжен да се явява в Антверпен, в помещенията на предприятието Naviglobe, което му е давало указания.
- 29 С въпросите си Hof van Cassatie по същество иска от Съда да тълкува член 6, параграф 2 от Римската конвенция, и в частност закрепения в буква б) от тази разпоредба критерий за привързване към държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който е наел работника или служителя.
- 30 Следва обаче да се напомни, че съгласно практиката на Съда, макар запитващата юрисдикция да е компетентна да приложи съответната норма на правото на Съюза в отнесения до нея спор и съответно да квалифицира националната правна разпоредба от гледна точка на тази норма, в преюдициалното производство Съдът има за задача от всички предоставени от запитващата юрисдикция данни, и най-вече от мотивите към преюдициалното запитване, да извлече онези норми на правото на Съюза, които се нуждаят от тълкуване предвид предмета на спора (вж. в този смисъл Решение от 8 декември 1987 г. по дело Gauchard, 20/87, Recueil, стр. 4879, точка 7), за да даде на запитващата юрисдикция насоки за тълкуване на правото на Съюза, които биха могли да са ѝ полезни при преценката на последиците на националната разпоредба (вж. в този смисъл Решение от 11 септември 2003 г. по дело Anomar и др., C-6/01, Recueil, стр. I-8621, точка 37 и цитираната съдебна практика).

- 31 В случая, макар че поставените въпроси се отнасят до член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, следва да се констатира, както отбелязва генералният адвокат в точка 60 от заключението си и както посочват белгийското правителство и Европейската комисия, че обстоятелствата, характеризиращи разглежданото в главното производство трудово правоотношение, които запитващата юрисдикция посочва, за да обоснове преюдициалното запитване, по-скоро съответстват на критериите по буква а) от член 6, параграф 2 от Римската конвенция, отколкото на критериите по буква б) от тази разпоредба.
- 32 Освен това следва да се отбележи, че за целите на определянето на приложимото право трябва да се прилага с предимство критерият за привързване на разглеждания в главното производство трудов договор към мястото, в което работникът обичайно осъществява работата си, и че прилагането на този критерий изключва прилагането на субсидиарния критерий за мястото на дейност на работодателя, който е наел работника или служителя.
- 33 В това отношение следва да се напомни, че в Решение от 15 март 2011 г. по дело Koelzsch (C-29/10, Сборник, стр. I-1595) Съдът тълкува член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция в смисъл, че е необходимо на първо място да се провери, въз основа на факти като посочените от г-н Voogsgaerd, дали работникът или служителят извършва работата си основно в една и съща държава.
- 34 Всъщност текстът на член 6, параграф 2 от Римската конвенция сочи, че волята на законодателя е да установи йерархия на критериите, които следва да се вземат предвид при определянето на приложимото право за трудовия договор.
- 35 Това тълкуване намира подкрепа и в анализа на целите на член 6 от Римската конвенция, а именно да се осигури подходяща защита на работниците и служителите. От тази гледна точка Съдът вече е постановил, че критерият за държавата, в която работникът или служителят „обичайно осъществява своята работа“,

предвиден в член 6, параграф 2, буква а) от тази конвенция, трябва да се тълкува широко, докато критерият за „мястото на дейност на работодателя, който го е наел“, предвиден в параграф 2, буква б) от същия член, трябва да се прилага само когато сезираният съд не може да определи държавата, където обичайно се извършва работата (вж. Решение по дело Koelzsch, посочено по-горе, точка 43).

- 36 В този смисъл и в случаи като разглеждания в главното производство, при които съответният работник или служител извършва работата си в повече от една договаряща държава, пак следва да се прилага критерият по член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция, когато за сезираната юрисдикция е възможно да определи държавата, с която работата е свързана по значим начин (вж. Решение по дело Koelzsch, посочено по-горе, точка 44).
- 37 В такива случаи критерият за държавата, в която обичайно се извършва работата, трябва да се разбира като отнасящ се до мястото, на което или от което работникът или служителът упражнява реално професионалната си дейност, а при липса на център на дейността — до мястото, на което той извършва по-голямата част от своята работа (вж. Решение по дело Koelzsch, посочено по-горе, точка 45).
- 38 Ето защо предвид естеството на разглежданата в главното производство работа в сектора на корабоплаването сезираният съд трябва да вземе предвид всички обстоятелства, които характеризират дейността на работника, и по-конкретно да установи в коя държава се намира мястото, от което работникът или служителът осъществява своята транспортна дейност, получава инструкциите за своята дейност и организира работата си, както и мястото, където се намират неговите оръдия на труда (вж. Решение по дело Koelzsch, посочено по-горе, точки 48 и 49).
- 39 Ако от тези констатации следва, че мястото, от което работникът или служителът осъществява своята транспортна дейност и където получава указания за тази дейност, е винаги едно и също, това място трябва да се счита за мястото, в което той обичайно осъществява работата си по смисъла на член 6, параграф 2, буква а). Всъщност, както беше напомнено в точка 32 от настоящото решение, критерият за мястото, където работникът или служителът обичайно осъществява работата си, се прилага с предимство.

- 40 Ето защо описаните в акта за преюдициално запитване обстоятелства, които характеризират трудовото правоотношение, а именно мястото на действителната работа, мястото, където работникът получава указания, или мястото, на което се явява, преди да потегли на служебните си пътувания, имат значение за определянето на приложимото право към това трудово правоотношение, в смисъл че когато тези места се намират в една и съща държава, сезираният съд може да приеме, че е налице хипотезата на член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция.
- 41 Оттук следва, че член 6, параграф 2 от Римската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че сезираният национален съд трябва първо да установи дали при изпълнението на договора работникът или служителят осъществява обичайно своята работа в една и съща държава, която е държавата, в която или от която работникът изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател предвид всички обстоятелства, които характеризират тази дейност.
- 42 Ако запитващата юрисдикция прецени, че не може да реши отнесенения до нея спор въз основа на член 6, параграф 2, буква а) от Конвенцията, тогава е необходимо да се отговори на въпросите, така както са поставени в акта за преюдициално запитване.

По първия и втория въпрос

- 43 С първия и втория въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали понятието „мястото на дейност на работодателя, който [...] е наел“ работника или служителя по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, трябва да се разбира като отнасящо се до мястото на дейност, чрез което е сключен трудовият договор, или пък като отнасящо се до мястото на дейност на предприятието, с което работникът или служителят е свързан предвид действителната си работа, и във

втория случай дали тази връзка може да се установи въз основа на обстоятелството, че работникът или служителят трябва редовно да се явява в това предприятие и да получава указания от него.

- 44 Както личи от точки 39 и 40 от настоящото решение, когато установи, че работникът или служителят трябва винаги да се явява на едно и също място, където получава указанията за работата си, сезираният съд трябва да приеме, че работникът или служителят обичайно осъществява своята работа на това място по смисъла на член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция. Тези обстоятелства, които характеризират действителната работа, са релевантни за определянето на приложимия закон за трудовия договор въз основа на този критерий за привързване и не могат да са от значение и за прилагането на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция.
- 45 Както посочва генералният адвокат в точки 65—68 от заключението си, да се тълкува последната разпоредба така, че при определянето на предприятието, което е наело работника или служителя, да се вземат предвид обстоятелства, които не се отнасят до самото сключване на трудовия договор, би било в противоречие с буквата и целта на тази разпоредба.
- 46 Всъщност думата „наел“, използвана в член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, очевидно се отнася до самото сключване на трудовия договор или, при фактическо трудово правоотношение — до възникването на трудовото правоотношение, а не до характеристиките на действителната работа на работника или служителя.
- 47 Освен това систематичният анализ на въпросния член 6, параграф 2, буква б) сочи, че предвиденият в тази разпоредба критерий, който е субсидиарен, трябва да се прилага, когато е невъзможно трудовото правоотношение да се свърже с конкретна държава членка. Ето защо само стриктното тълкуване на субсидиарно приложимия критерий може да осигури пълната предвидимост на правилата за приложимото към трудовия договор право.

- 48 След като критерият за мястото на дейност на предприятието, което е назначило работника или служителя, няма нищо общо с условията, при които се извършва работата, въпросът къде е установено това предприятие, е без значение за определянето на това място на дейност.
- 49 Единствено в хипотезата, при която предвид обстоятелствата във връзка с процедурата по наемане на работа може да се констатира, че предприятието, което е сключило трудовия договор, всъщност е действало от името и за сметка на друго предприятие, запитващата юрисдикция би могла да приеме, че критерият за привързване по член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция отправя към закона на държавата, в която се намира мястото на дейност на второто предприятие.
- 50 Следователно, когато преценява този въпрос, запитващата юрисдикция би трябвало да вземе предвид не обстоятелствата, свързани с извършването на работата, а единствено обстоятелствата, свързани с процедурата по сключване на договора, например кое място на дейност е публикувало обявлението за свободна длъжност и кое място на дейност е провело интервюто за наемане на работа, и трябва да установи къде в действителност се намира това място на дейност.
- 51 При всички положения, както подчертава генералният адвокат в точка 73 от заключението си, съгласно член 6, параграф 2, последна алинея от Римската конвенция запитващата юрисдикция може да вземе предвид други обстоятелства от значение за трудовото правоотношение, когато обстоятелствата, които са релевантни от гледна точка на двата критерия за привързване, предвидени в този член и отнасящи се съответно до мястото на извършване на работата и мястото на дейност на предприятието, което е назначило работника или служителя, налагат извода, че договорът е в по-тясна връзка с друга държава, различна от държавите, към които сочат тези критерии.

- 52 Ето защо на първия и втория от поставените въпроси следва да се отговори, че понятието „мястото на дейност на работодателя, който [...] е наел“ работника или служителя по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, трябва да се разбира като отнасящо се единствено до мястото на дейност, чрез което работникът или служителят е бил нает, а не до мястото на дейност, с което той е свързан предвид действителната си работа.

По третия въпрос

- 53 С третия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали за целите на прилагането на критерия за привързване по член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция мястото на дейност трябва да отговаря на определени формални изисквания, например да е налице правосубектност.
- 54 В това отношение следва първо да се отбележи, че от текста на тази разпоредба ясно личи, че тя не се отнася само до онези подразделения на предприятието, които имат правосубектност, тъй като терминът „място на дейност“ обозначава всяка трайна структура на съответното предприятие. Следователно не само дъщерните дружества и клоновете, но и други подразделения на предприятието, например офисите му, биха могли да съставляват място на дейност по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, въпреки че нямат правосубектност.
- 55 При все това, както подчертава Комисията и както посочва генералният адвокат в точка 81 от заключението си, тази разпоредба изисква мястото на дейност да е стабилно. Всъщност краткотрайното присъствие в съответната държава на служител на предприятието от друга държава с цел да наеме работници не би могло да се разглежда като място на дейност, което привързва договора към тази държава. Това би било в противоречие с критерия за привързване, предвиден

в член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция, който не е мястото на сключване на договора.

- 56 Ако обаче същият служител отиде в държава, в която работодателят поддържа постоянно представителство на предприятието си, напълно обосновано ще е да се счита, че това представителство е „мястото на дейност“ по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция.
- 57 Освен това по принцип трябва мястото на дейност, което се взема предвид при прилагането на критерия за привързване, да принадлежи на предприятието, което наема работника или служителя, тоест да е неразделна част от неговите структури.
- 58 Въз основа на тези съображения на третия от поставените въпроси следва да се отговори, че член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че притежаването на правосубектност не е сред изискванията, на които трябва да отговаря мястото на дейност на работодателя по смисъла на тази разпоредба.

По четвъртия въпрос

- 59 С четвъртия и последен въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали за целите на прилагането на критерия за привързване по член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция мястото на дейност на друго предприятие, а не на посоченото като работодател може да се смята за действащо в това качество дори когато ръководните правомощия на предприятието работодател не са му били прехвърлени.

- 60 Видно от акта за преюдициално запитване, този въпрос е поставен, защото жалбоподателят в главното производство поддържа, че винаги е получавал указания от Naviglobe и че за разглеждания период управителят на това предприятие е бил и управител на Navimer — предприятието, което формално го е наело.
- 61 Що се отнася до първото обстоятелство, следва да се напомни, че видно от точки 39 и 40 от настоящото решение, обстоятелство от такова естество трябва да се вземе предвид при определянето на мястото на обичайно осъществяване на работата за целите на прилагането на член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция, тъй като се отнася до изпълнението на работата.
- 62 Що се отнася до твърдението на жалбоподателя в главното производство, че едно и също лице е било управител на Naviglobe и на Navimer, в правомощията на запитващата юрисдикция е да прецени каква е реалната връзка между двете дружества, за да установи дали в действителност Naviglobe се явява работодател на наетия от Navimer персонал. Сезираният съд трябва в частност да съобрази всички обективни обстоятелства, които сочат, че действителното положение е различно от това, което следва от текста на договора (вж. по аналогия Решение от 2 май 2006 г. по дело Eurofood IFSC, C-341/04, Recueil, стр. I-3813, точка 37).
- 63 При тази преценка посоченото от Navimer обстоятелство, а именно че ръководните правомощия не са прехвърлени на Naviglobe, е едно от обстоятелствата, които следва да се вземат предвид, но само по себе си не е с решаващо значение за въпроса дали работникът или служителят в действителност е бил нает от друго дружество, различно от посоченото като работодател.
- 64 Единствено в хипотезата, в която едно от двете дружества е действало за сметка на другото, за целите на прилагането на критерия за привързване по член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция би могло да се приеме, че мястото на дейност на първото принадлежи на второто.

- 65 Въз основа на тези съображения на четвъртия от поставените въпроси следва да се отговори, че член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че мястото на дейност на друго предприятие, което е различно от формално посоченото за работодател предприятие, но е свързано с него, може да се квалифицира като „място на дейност“, ако са налице обективни обстоятелства, които сочат, че действителното положение е различно от това, което следва от текста на договора, и то въпреки че ръководните правомощия не са изрично прехвърлени на другото предприятие.

По съдебните разноски

- 66 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

- 1) Член 6, параграф 2 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г., трябва да се тълкува в смисъл, че сезираният национален съд трябва първо да установи дали при изпълнението на договора работникът или служителът осъществява обичайно своята работа в една и съща държава, която е държавата, в която или от която работникът изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател предвид всички обстоятелства, които характеризират тази дейност.

2) В случай че запитващата юрисдикция прецени, че не може да реши отнесенения до нея спор въз основа на член 6, параграф 2, буква а) от тази конвенция, член 6, параграф 2, буква б) от Римската конвенция трябва да се тълкува, както следва:

- понятието „мястото на дейност на работодателя, който [...] е наел“ работника или служителя, трябва да се разбира като отнасящо се единствено до мястото на дейност, чрез което работникът или служителят е бил нает, а не до мястото на дейност, с което той е свързан предвид действителната си работа,

- притежаването на правосубектност не е сред изискванията, на които трябва да отговаря мястото на дейност на работодателя по смисъла на тази разпоредба,

- мястото на дейност на друго предприятие, което е различно от формално посоченото за работодател предприятие, но е свързано с него, може да се квалифицира като „място на дейност“ по смисъла на член 6, параграф 2, буква б) от Конвенцията, ако са налице обективни обстоятелства, които сочат, че действителното положение е различно от това, което следва от текста на договора, и то въпреки че ръководните правомощия не са изрично прехвърлени на другото предприятие.

Подписи